

משנה אלו דברים דוחין את השבת — לקמיה נגמרל מפרש מנל לן. שחיטתו וזריקת דמו — אי אפשר אלל זיוס, דכתיב (ויקרא ז) "זיוס לוותר להקריב את קרניהס" — זיוס ולל זלילה. מיחוי קרביו — מפרש נגמרל, וטעמל שלל יסריחו. צלייתו והדת קרביו אין דוחין — לאפשר משתקן. הרכבתו — על כתף הלדס, להנילו לעזרה דרך רשות הרזיס. חף על פי שזינו אלל חיסור שנות דרבנן, דקיימל לן הי נושא את עלמו — אין דוחה, דהוה ליה למיענד מלחמול, וכן הנלתו מחוץ לתחוס. וחתיכת יבלתו = ורוא"ה * נלעז. וחתיכה נלפרניו או נשיניו, חונה אלל שנות. דמלאכה כללחר יד היא. שחיטה שהיא — חסורה נחולין נשנת משוס חיסור מלאכה נמורה, שהרי נלנות מלאכות היא מנויה — ואף על פי כן דוחה את השנת נפסת. לא ידחו — נתמיה. יום טוב יוכיח שהתירו בו — שחיטה ונכול שהו חל מלאכה, ומותרין להדיוט — ולקרו בו להניל דנר מחוץ לתחוס וללכלול, הוליל והוה אפשר לן מלחמול. ואף על נל דתחומין דרבנן. מה ראה רשות למצה — חלילת הדיוט רשות היא, ולורך נזיה מנוה היא. ולל העמידו חכמים חיסור שנות שללן נמקוס רשות — יעמידוהו חף נמקוס מנוה? נתמיה. הזאה תוכיח שהיא מצוה — נטמל מת, שחל שזיעי שלו להיות נשנת ערנ פסת, שסל לל יזה — לא יעשה פסת, ואפילו הכי אינו דוחה. דהכי שמעינ ליה לר' עקיבא דלל דחיה. והזאה שנות הוה, דמחי מלאכה היא? אלל מתחוי כנתקן נגמרל. ועליה אני דן — וגס על ההזאה חילק, ולומר שדקה ולל תעכנה מפסת, ומקל וחומר זה עלמו.

א משנה לוו דברים בפסח דוחין את השבת: שחיטתו, וזריקת דמו, ומיחוי קרביו. אבל צלייתו והדת קרביו — אינו דוחין את השבת. רבי אליעזר אומר: דוחין אליעזר: והלא דין הוא: מה אם שחיטה שהיא משום מלאכה — דוחה את השבת, אלו שהן משום שבות — לא ידחו את השבת? אמר לו רבי יהושע: יום טוב יוכיח, שהתירו בו משום מלאכה ואסור בו משום שבות. אמר לו רבי אליעזר: מה ראה רשות למצה? השיב רבי עקיבא ואמר: הזאה תוכיח, שהיא משום מצוה, והיא משום שבות — ואינה דוחה את השבת. אף אתה אל תתמה על אלו, שאף על פי שהן משום מצוה והן משום שבות — לא ידחו את השבת. אמר לו רבי אליעזר: ועליה אני דן, ומה אם שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה את השבת — הזאה שהיא משום שבות אינו דין שדוחה את השבת?

תוספות

אלו דברים — זריקת דמו תנא אגב שחיטתו. וקשה לרבינו יצחק: אמאי לא תני נמי הפשט עורו דחיי שבת, כדתנן בפירקא דלעיל (סד, א): ארבעה עשר שחל להיות בשבת מניח ידו כו' ותולה ומפשיט! ותירץ רבינו יצחק: משום דהוי בכלל הקטר חלבי, שאינו יכול להפשיט אלא עד החזה לר' יוחנן בן ברוקה, בפרק "כל כתבי" (שבת קיז, ב). ואפילו רבנן דפליגי עליה — לא שרו להפשיט כדרכו אלא עד החזה, והשאר מפשיט וחותר בחתיכות קטנות, כדאמרינן התם: לא צריכא דשקיל לה בברזי.

משנה אלו דברים בקרבן הפסח דוחים את השבת אם חל ערב פסח בשבת: שחיטתו, וזריקת דמו, ומיחוי (ניקוי) קרביו, והקטרת חלבו על המזבח. אבל צלייתו והדת (רהיצת) קרביו — אינו דוחין את השבת אלא ממתנים עד שתצא השבת ואז עושים מלאכות אלה. הרכבתו של הפסח עצמו, שהרי קרבן הפסח היה בא מן הטלאים או הגדיים, והיו ביניהם קטנים מאד שאינם יכולים להלך בעצמם כל הדרך כולה, והיו נהוגים להרכיבם על כתפיהם והבאתו מחוץ לתחום, וחתיכת יבלתו שאם היתה בו יבלת, שהיא מום שכל עוד שהיא בקרבן הריהו פסול להקרבה ואם תיהתך יהא כשר — אין דוחין את השבת. ר' אליעזר אומר: כל אלה דוחין את השבת. אמר ר' אליעזר: והלא דין (קל וחומר) הוא: מה אם שחיטה שהיא אסורה בשבת משום מלאכה בכל זאת דוחה את השבת לצורך קרבן הפסח, אלו הרכבתו והבאתו מחוץ לתחום וכיוצא בהן, האסורים משום שבות וגזירת חכמים בלבד, לא ידחו את השבת? אמר לו ר' יהושע: יום טוב יוכיח שהתירו בו בתורה דברים שהם משום מלאכה כגון בישול ואפייה ואסור בו לעשות כל מה שאסרו חכמים משום שבות. ואין איפוא ללמוד מן ההתר בתורה לכל איסורי חכמים, אמר לו ר' אליעזר: מה זה יהושע? וכיצד מוכיח אתה הוכחה פגומה כזו מה ראה רשות למצה? וכיצד אפשר להוכיח מאיסור השבות ביום טוב שהיא בדבר הרשות, לענין של עבירה על שבות כדי לקיים מצות פסח! השיב ר' עקיבא כשיטת ר' יהושע, ואמר: הזאה ממי חטאת על טמא מת כדי לטהרו תוכיח, שהיא משום מצוה כדי לאפשר לאדם להקריב את הפסח, ואסורה משום שבות שאסרו חכמים להוות על הטמא ואינה דוחה את השבת שאין לטהרו בערב פסח שחל להיות בשבת. ואף אתה אל תתמה על אלו, שאף על פי שהן משום מצוה והן אסורים משום שבות — לא ידחו את השבת. אמר לו ר' אליעזר: אין אני מקבל ראייה זו כי עליה על הזאה עצמה אני דן, וטוען כי אף אותה יש להתיר ומאותו טעם: מה אם שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה את השבת — הזאה שהיא אסורה משום שבות אינו דין שדוחה את השבת? ואין איפוא להקשות עלי מדבר שאיני מודה בו.

אורח ההלכה

דחית שבת לצורך הפסח / שחיטת קרבן הפסח, זריקת דמו, מיחוי קרביו, והקטר חלבו דוהים את השבת, ואם חל ערב פסח בשבת עושים כל אלה כמו ביום חול. אבל צלייתו והדת קרביו — אינו דוחות את השבת, הרכבתו והבאתו מחוץ לתחום אף שאסורות רק מדברי חכמים וכן חתיכת יבלתו הלחה בכזי אינו דוחות את השבת כדברי ר' יהושע שהלכה כמותו. (רמב"ם, ספר קרבנות, הלכות קרבן פסח, פ"א הי"ח) הזאה בשבת / טמא מת שחיה שביעי שלו בערב פסח, אם היה ערב פסח בשבת — אין מוין עליו בשבת (אף שההזאה אסורה רק משום שבות). ונראה לפסח שני, כדברי ר' יהושע ור' עקיבא. (שם, פ"ו ה"ו).

עיונים ומיחוי קרביו / בירושלמי מבאר שמיחוי זה נעשה על מנת שלא יאמרו שמקריבים את האימורים מתוך זכה מלכוד, ומטעם זה מנה את המיחוי בין המלאכות הנעשות בפסח לצורך נבוא ולא לצורך האוכלים. שהיו לפי פירוש זה המיחוי גם הוא משום כבוד שמים (מלאכת שלמה). הלא דין הוא / ואמרו בתוספות כי נראה שקל וחומר זה דן ר' אליעזר רק לדברי חכמים, כי לשבת עצמו אינו צריך כלל לקל וחומר זה, שלדעתו כל מכשירי מצוה דוחים את השבת, ואפילו אלה שיכולים להעשות מבעור יום, וכך יש להבין דבריו: לשיטתי אפילו מלאכה נמורה הותרה, אבל לדעת חכמים צריכים היו להתיר לפחות שבות. אלו שאין שבות / ואפשר לומר שחכמים החולקים עליו סבורים כי אף דברים אלה שר' אליעזר סבור כפשטות שהם שבות אסורים משום מלאכה ממש. תרכבתו — משום שאינם מקבלים את שיטתו בן בתירא שהחי נושא את עצמו, ולכן הוא משאוי מן התורה, והבאה מחוץ לתחום — כשיטת ר' עקיבא שאיסור תחומים הוא מן התורה (פיה"מ לרמב"ם).

מסורת הש"ס
א. פסחים ס"ז, ב. עירובין ק"א.
גרסות
דוחין בכת"י: שדוחין.
והלא דין הוא בר"ח: ומה.
אינו דין שדוחה בכת"י:
לא מרחח.

• ורוא"ה מן הצרפתית
העתיקה veroc ומשמעו:
יבלת.

מסורת הש"ס

- א. עבודה זרה מו. ב. (בשנינו לשון).
- ב. שבת קל. א. פסחים סט. ב. יבמות יד. א. מנחות עב. א. צו. א. צו. א (בשנינו).
- ג. תוספתא פסחים פ"ד (בשנינו רב). ירושלמי פסחים פ"ו ה"א (בשנינו).
- ד. ירושלמי פסחים פ"ו ה"ד. מכלתא בא. ספרי בהעלותה סה. שם פנחס קמב. ילקוט בא קצו.
- ה. בבא מציעא פה. א.

גרסות

או חלוף בכמה נוסחות: חלוף ויש נורסים או חלוף חריבים ויש נורסים: אחריה.

מה אם הזאה בנוסחות שונות: ומה הזאה.

אמר לו: רבי בכתיב: אמר לו ויש גרסה: אמר לו ר' עקיבא.

שאפשר לעשותה ויש גרסים: שאפשר לה לעשותה.

יש לנו בשנה בכתיב: יש בשנה.

מקנתרו בכתיב: מקנתרו.

לשון

קנטר

קשור כנראה לשרוש היווני κέντρον ומשמעותו: דבר חרו ועוקץ ומכאן נבנה השרוש העברי-ארמי לקנטר - לעקוץ בדברים.

אישים

כני בתירה

כני בתירה היו כנראה מראשית של משפחה מסורסמת. שנים דורות אחריהם לאחר הורבן הבית הוציאה מתוכה אנשים מסורסמים וראה ברה"ט/א על ר' יהודה בן בתירה). נראה כי במשך דורות היה לבני בתירה מעמד מיוחד במנהיגות הרותנית של העם. אף כי אולי לא היה להם מעמד רשמי של נשיאים. לא רק בימי הלל אלא גם רבו יוחנן בן זכאי לאחר הורבן הבית עדיין נמלך בדעתם לפני קביעת הלכה חשובה.

אמר לו ר' עקיבא: או חלוף ושמא נחליף את סדר הקל וחומר שלך ונאמר להפך: מה אם הזאה שהיא אסורה בשבת משום שבות בלבד אינה דוחה את השבת כפי המקובל בדיננו. שחיטה שהיא אסורה משום מלאכה. אינו דין שלא תדחה את השבת? אמר לו ר' אליעזר: כיצד אפשר לומר כך? עקיבא, עקרת מה שכתוב בתורה "ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו" (במדבר ט. ב) ובמועדו משמע בין בחול בין בשבת. אמר לו: רבי, הבא לי מועד האמור בתורה לאלו, כלומר להרכבתו ולהבאתו מחוץ לתחום, כמועד לשחיטה. שהרי שחיטה אין אפשרות לעשותה אלא בארבעה עשר בניסן ואין לדחותה לזמן אחר, אבל הבאתו אפשר לעשותה מלפני השבת. כלל אמר ר' עקיבא: כל מלאכה שצריכים לקרבו שאפשר לעשותה מערב שבת - אינה דוחה את השבת, שחיטה שאי אפשר לעשותה מערב שבת - דוחה את השבת.

א גמרא העלמה לעצם ההלכה היסודית בענין פסח שחל להיות בשבת תנו רבנן [שנו חכמים]: הלכה זו נתעלמה מבני בתירה שהיו ראשי הדור באותם הימים. פעם אחת חל ארבעה עשר בניסן להיות בשבת, שכחו ולא ידעו אם פסח דוחה את השבת אם לאו. אמרו: כלום יש אדם שיודע אם פסח דוחה את השבת אם לאו? אמרו להם: אדם אחד יש בירושלים שעלה מבבל, והלל הבבלי שמו, ששימש בשעתו את שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון, ויודע אם פסח דוחה את השבת אם לאו. שלחו וקראו לו. אמרו לו: כלום אתה יודע אם הפסח דוחה את השבת אם לאו? אמר להם: וכי פסח אחד בלבד יש לנו בשנה שדוחה את השבת? והלא הרבה יותר ממאתים פסחים (קרבתות) יש לנו בשנה שדוחים את השבת. אמרו לו: מנין לך? אמר להם: נאמר "מועדו" בפסח, ונאמר "מועדו" גם בקרבן התמיד כאמור "צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי ריח ניחחי תשמרו להקריב לי במועדו" (שם כה. ב) הרי מפורש שמקריבים את קרבן התמיד אף בשבת, נמצא שביטול מחמשים שבתות השנה מקריבים תמיד של בוקר ותמיד של בין הערביים, וכן שני הכבשים של מוספי השבת נמצאו יותר ממאתים קרבנות הדוחים את השבת, מה "מועדו" האמור בתמיד דוחה את השבת אף "מועדו" האמור בפסח דוחה את השבת. ועוד, קל וחומר הוא: ומה קרבן תמיד שאין ענוש כרת דוחה את השבת, פסח שענוש כרת אם לא הקריבו אינו דין שדוחה את השבת. כיון שהביא ראיות אלה מיד הושיבוהו בראש ומינהו נשיא עליהם, והיה דורש כל היום כולו בהלכות התחיל בתוך דבריו מקנטרן (מתגרה בהם) בדברים, אמר להן: מי גרם לכם שאעלה מבבל ואהיה נשיא עליכם - עצלות שהיתה בכם, שלא שמשתם שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון. אמרו

אמר לו רבי עקיבא: או חלוף; מה אם הזאה שהיא משום שבות אינה דוחה את השבת, שחיטה שהיא משום מלאכה - אינו דין שלא תדחה את השבת. אמר לו רבי אליעזר: עקיבא, עקרת מה שכתוב בתורה "במועדו" - בין בחול בין בשבת. אמר לו: רבי, הבא לי מועד לאלו כמועד לשחיטה! כלל אמר רבי עקיבא: כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת - אינה דוחה את השבת, שחיטה שאי אפשר לעשותה מערב שבת - דוחה את השבת.

א גמרא תנו רבנן: הלכה זו נתעלמה מבני בתירה. פעם אחת חל ארבעה עשר להיות בשבת, שכחו ולא ידעו אם פסח דוחה את השבת אם לאו. אמרו: כלום יש אדם שיודע אם פסח דוחה את השבת אם לאו? אמרו להם: אדם אחד יש שעלה מבבל, והלל הבבלי שמו, ששימש שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון ויודע אם פסח דוחה את השבת אם לאו. שלחו וקראו לו. אמרו לו: כלום אתה יודע אם הפסח דוחה את השבת אם לאו? אמר להם: וכי פסח אחד יש לנו בשנה שדוחה את השבת? והלא הרבה יותר ממאתים פסחים יש לנו בשנה שדוחין את השבת. אמרו לו: מנין לך? אמר להם: ינאמר "מועדו" בפסח ונאמר "מועדו" בתמיד, מה מועדו האמור בתמיד - דוחה את השבת, אף מועדו האמור בפסח - דוחה את השבת. ועוד, קל וחומר הוא: ומה תמיד שאין ענוש כרת דוחה את השבת, פסח שענוש כרת - אינו דין שדוחה את השבת. ה"מ"ד הושיבוהו בראש ומינהו נשיא עליהם, והיה דורש כל היום כולו בהלכות הפסח. התחיל מקנטרן בדברים, אמר להן: מי גרם לכם שאעלה מבבל ואהיה נשיא עליכם - עצלות שהיתה בכם, שלא שמשתם שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון. אמרו

אמר לו ר' עקיבא או חלוף - או אני לחליף הדין דפשיטא לי והזאה מעכנא וילפינן נקל והומר ויכה לשחיטה שתעכב. במועדו - ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו. הבא לי מועד לאלו - שיהא זמן קצוב להן כמה שקצוב לשחיטה הילכך כיון דלא קציע להו זימנא ומזי למיענד להו מחתמול לא דחו והזאה נמי לאו מנופיה דפסח היא ולא כתיב נה מועד.

גמרא הלכה זו - שפסח דוחה שנת. בני בתירה - כשיליס היו. אמר להן - הלל. וכי פסח אחד יש לנו שדוחה את השבת הלא יותר ממאתים פסחים יש לנו שדוחין את השבת - כלומר: יותר ממאתים קרבנות יש שדוחין את השבת שנה. חמשים שנתות השנה, נכל שנת ושנת ארבעה כשנים שנים לתמידים ושנים למוספין - הרי מאתים, לנד שנת שנתוך פסח ונתוך חנוך שקריבין נהן מוספי היום שצנת טללים נפסח ורצנעה עשר לחן. מה מועדו הנאמר בתמיד - ולקמיה פריך: תמיד גופיה חנא להו. והיה יושב דורש - כדרך שהגשיל עושה. מקנטרן - לשון קניטה ועלנון, קונטנד"ר נלעז *

תוספות

מה מועדו האמור בתמיד דוחה את השבת - ולקמן לייף מ"על עולת התמיד". תימא: דבשמעתין לא דריש ממשמעות דמועדו, וכן הא דפסח דחי טומאה לפינן לקמן מ"איש איש - איש דחה ואין ציבור דחין. ובתמיד לפינן מגזירה שוה ד"מועדו מועדו". ובפרק "כיצד צולין" (פסחים עו, א) משמע דדריש לה ממשמעות דמועדו. דתניא: "ודבר משה את מועדו ה'" מה תלמוד לומר? לפי שלא מצינו בכל התורה שנאמר בהן מועדו אלא בפסח ותמיד, 'מועדו' - אפילו בשבת, 'מועדו' - אפילו בטומאה. שאת קרבנות מנין? משמע דמשמעותא ד"מועדו" דריש. ועוד: דקאמר התם וצרכי. דאי כתב רחמנא תמיד - שכן תדיר וכליל, אבל פסח לא. ואי כתיב פסח - שכן כרת. ואי מגזירה שוה לפינן מה צריך לצריכותא? הא איצטרך מועדו דתמיד משום טומאה, דפסח משום שבתו אלא דאי משמעותא דמועדו דריש, ועל כרחך תנאי היא. ועוד: בפרק "ד' ישמעאל" במנחות (עב, א) דריש שתי הלחם דחו שבת מ'תקריב' תקריב - אפילו בשבת ואפילו בטומאה. ולפי שמעתין מצי למילף או ממשמעותא כמו ב"כיצד צולין" (פסחים עו, א).

בגזירה שוה דמועדו מפסח ותמיד, (פסחים עו, א). ויהיה דורש כל היום כולו בהלכות הפסח. התחיל בתוך דבריו מקנטרן (מתגרה בהם) בדברים, אמר להן: מי גרם לכם שאעלה מבבל ואהיה נשיא עליכם - עצלות שהיתה בכם שלא שמשתם שני גדולי הדור שהיו בארץ ישראל, שמעיה ואבטליון. אמרו

בגזירה שוה דמועדו מפסח ותמיד, (פסחים עו, א). ויהיה דורש כל היום כולו בהלכות הפסח. התחיל בתוך דבריו מקנטרן (מתגרה בהם) בדברים, אמר להן: מי גרם לכם שאעלה מבבל ואהיה נשיא עליכם - עצלות שהיתה בכם שלא שמשתם שני גדולי הדור שהיו בארץ ישראל, שמעיה ואבטליון. אמרו

עיונים

הלכה נתעלמה מבני בתירה / וכבר הקשו בירושלמי: הלא לפי החשבון זה מוזמן לעתים קרובות למדי (כלל היותר פעם בעשרים שנה או כפי שנאמר שם פעם בשני שבועות - שמיטות) וכיצד נעלמה הלכה זו מהם? ובירושלמי תירץ שמשמים היה כדי לתת מקום להלל להניע לנדולתו. ויש שהסביר שכאולם הימים שהיו מקרשים את החודש על פי הראיה עשוי היה שלא יארע ערב פסח בשבת אפילו לשנים מרוכות (תה"ד). או מפני שבית הרון שהיה לפנייהם של צדוקים היה ולא היו בקיאים, והיו שהסבירו שעיקר שאלתם היה אם צריך לעשות שינוי במלאכות הפסח (כגון שחיטה בשנים וכיוצא בזה) כדי שלא לעבור על דברי תורה, כי שמא עשו תגנה לאסור מדברי חכמים חלול שכת אף לצורך הפסח (רא"ם הורוביץ).

יותר ממאתים פסחים / ובירושלמי מביא שלש גרסות: יותר ממאה, הכוונה רק לתמידים המוקרבים בשבת. יותר ממאתים (כמו בבבלי) שהושבים את התמידים ומוספי שבת, או יותר משלש מאות (כגרסת התוספתא) שכולל גם מוספי חנים וראשי חדשים החלים בשבת. מי גרם שאעלה מבבל / והיו שלמדו מסנוני הדברים כאן כי הלל הזקן חזר לבבל לאחר ששמע את שמעיה ואבטליון. ונזמן שכאותה שנה עלה לרצל מבבל (מהרש"א א"י ה"ס).

* קונטנד"ר מן הצרפתית העתיקה contrairier ומשמעותו: מרנין, מקנטר.

מהו — הצלת סכין אינה דוחה, דהא אפשר למיעוד מלתמוול, ומה יעשה? שמעתי ושכחתי — לקנות תפרט עומל. בני נביאים הן — ותראו מה יעשו. למחר — צארצעה עשר צצנת. שפסחו טלה תחב לו בצמרו — חת הסכין. ומי שפסחו גדי — שאין לו נמר, אלף שיער, שאין יכול לתוחבו צצמרו — תחז לו בין קרניו. ואין זה משלוי לעצור עליו משום צציתת צהמתו — ללא אורחיה צכי האי מלככה, וצענין זה הצילו סכיניהן. ראה — הלל, זה המעשה שעשו. ונזכר הלכה — כך שמעתי. כך מקובלני — סכך הלכה, כמו שעשו אלו. פסח גמי כתיב ביה במועדו — ולא שמעת ליה מיניה, ומתמיד ילפת ליה. אלף על כרחיך מודעית למיפק מתמיד — לא משתמע להו דחית שנת. דלמרי צמועדו דקלמר — צזון התירא קלמר. הכא צתמיד נמי לא משמע להו, ומנא ליה? אלא אמר קרא — נמוספין "עולת צנת צצנתו על עולת התמיד" — לצד מעולת התמיד, אלמלא תמיד נמי דחי. אמר מר ועוד קל וחומר כו' ופרכה — ונחא פירכא; סכך כליל, סכך תדיר. וכי מאחר דגמיר — מרצותיו, שגזירה שיה זל לכך צלה. דקיימא לן אין חס דן גזירה שיה מעצמו אלף חס כן תקננה וצלה מסיני, דדילמא קרא למילתא אחריתי חתא. וכיון דהוא כך קיבל — הרי הוא כמו שצכתו צנפיו צפירוש, ולמה ליה קל וחומר שהוא דצר סנרף מודעתו ומלנו? הכי קאמר נהי דגזירה שיה לא גמיריתו — מרצותיכם, גזירה שיה צריכא רצ דאין חס דן גזירה שיה מעצמו אלף חס כן למדה מרצו. אלף קל וחומר כו'. אמרו לו קל וחומר — דחית ציה לא דיינין, דפריכא הוא, כלתמן: סכך תדיר.

לו: רבי, ושכח ולא הביא סכין מערב שבת מהו? אמר להן: הלכה זו שמעתי ושכחתי, אלא הנח להן לישראל אם אין מי שפסחו טלה — תוחבו בצמרו, מי שפסחו גדי — תוחבו בין קרניו. וראה הלל מעשה שעשו מקובלני מפי שמעיה ואבטליון.

ב עד כאן לשון הברייתא ומעתה באים לבררה בגמרא. אמר מר [אמר החכם] נאמר "מועדו" בפסח ונאמר "מועדו" בתמיד, מה "מועדו" האמור בתמיד דוחה את השבת אף "מועדו" האמור בפסח דוחה את השבת. ושואלים: ותמיד גופיה מנלן דדחי שבת [ותמיד עצמו מנלן לנו שהוא דוחה את השבת]? אילימא [אם תאמר] משום דכתיב ביה במועדו [שנאמר בו] "מועדו" — פסח נמי הא כתיב ביה "מועדו" [פסח גם כן הרי נאמר בו מועדו] ואם היה אפשר ללמוד זאת מלשון "מועדו" בלבד לא היה צורך בגזירה השווה! אלא על כרחך "מועדו" לא משמע ליה [לא נשמע לו] שאפשר להחליט מתוך כך שהקפיד עליו הכתוב עד כדי שידחה את השבת. אם כן הכא נמי [כאן בשבת גם כן] "מועדו" לא משמע ליה [אינו נשמע לו] ואינו למד מכאן. אלא הטעם הוא כי אמר קרא [אמר המקרא] בהמשך הדברים: "עולת שבת בשבתו של עולת התמיד ונסכה" [במדבר כה, י] מכאן שעולת תמיד קרבה בשבת. ועוד שואלים: אמר מר [אמר החכם] באותה ברייתא: קל וחומר, ומה תמיד שאין ענוש כרת דוחה את השבת פסח שענוש כרת אינו דין שדוחה את השבת. ומעירים: איכא למיפריך [יש מקום לשבור] את תוקפו של הקל וחומר: מה לתמיד שהוא חמור מצד אחר שהוא תדיר ודבר התדיר בכל יום יש לו דין קדימה, ועוד שהוא כליל שהוא עולה כולו למזבח, לא כפסח שרובו נאכל להדיוטות. ומסבירים, כך היה: קל וחומר אמר להו ברישא ופרכיה [קל וחומר אמר להם בתחילה ופרכיהו] כפי שאמרנו, והוכיחו שאין לסמוך עליו. והדר אמר להו גזירה שיה [ואחר כך אמר להם גזירה שיה] וגזירה שיה היא מסורת עד למשה מסיני ומחייבת. ושואלים: וכי מאחר דגמר [כיון שלמד] מרביתו גזירה שיה לענין זה, קל וחומר למה ליה? לשם מה להוסיף לימוד משל עצמו, כאשר יש בידו מסורת מוחלטת שכך היא ההלכה! ומשיבים אלא לדידהו קאמר להו [להם לשיטתם אמר להם] להראות שלא טרחו דיים בבירור הלכה זו, בשלמא גזירה שיה לא גמיריתו [נניח שגזירה שיה לא למדתם בעצמכם] משום שנהגתם לפי הכלל שאין אדם דן גזירה שיה מעצמו שאין סוף לדברים שאפשר להוציא בדרך זו, ואין לה תוקף אלא אם קבלה מפי רבו. אלא קל וחומר דאדם דן מעצמו איבעי לכו למידן [צריך היה לכם לדון] והייתם יודעים לפתור בעיה זו: אמרו ליה [לו] קל וחומר פריכא הוא [שבור, מפוקפק] שהרי אפשר לסתרו מיד.

ב אמר מר: נאמר מועדו בפסח ונאמר מועדו בתמיד, מה מועדו האמור בתמיד דוחה את השבת אף מועדו האמור בפסח דוחה את השבת. מנלן דדחי שבת? אילימא משום דכתיב ביה במועדו — פסח נמי הא כתיב ביה מועדו, אלא מועדו לא משמע ליה, הכא נמי: מועדו לא משמע ליה. אלא אמר קרא: "עולת שבת בשבתו על עולת התמיד" מכלל [עולה] דתמיד קרבה בשבת. אמר מר: ועוד, קל וחומר: ומה תמיד שאין ענוש כרת דוחה את השבת, פסח שענוש כרת — אינו דין שדוחה את השבת. איכא למיפריך: מה לתמיד — שכך תדיר וכליל! קל וחומר אמר להו ברישא ופרכיה, והדר אמר להו גזירה שיה. וכי מאחר דגמר גזירה שיה קל וחומר למה ליה? אלא לדידהו קאמר להו: בשלמא גזירה שיה לא גמיריתו — דאין אדם דן גזירה שיה מעצמו, אלא קל וחומר דאדם דן מעצמו — איבעי לכו למידן! — אמרו ליה: קל וחומר פריכא הוא.

ג אמר מר: למחר מי שפסחו טלה — תוחב לו בצמרו, גדי — תוחב לו בין קרניו.

תוחב לו בצמרו — ואם תאמר: והא בעי כלי שרת, כדילפינן בפרק "דם חטאת" (זבחים צו, ב): "ויקח את המאכלת? ויש לומר: שהקדישום השתא. משמע בשמעתין דיש איסור רשות הרבים בירושלים. וקשה: דאמרינן בפרק קמא דעירובין (ו, ב) ירושלים, אלמלא דלתותיה ננעלות בלילה — חייבין עליה משום רשות הרבים. ולא דוקא ננעלות, אלא ראויות לנעול, כדמסיק התם. ותירץ רבינו יצחק: דהכא לאחר שנפרצו בה פרצות. וכי האי גוונא משני בפרק בתרא דעירובין (קא, א) אמילתא אחריתי.

מה לתמיד שכך תדיר — ותימה: נילף מביניהו דתמיד ומילה, או משתי הלחם (גרידא) דדחו שבת.

לדברים שאפשר להוציא בדרך זו, ואין לה תוקף אלא אם קבלה מפי רבו. אלא קל וחומר דאדם דן מעצמו איבעי לכו למידן [צריך היה לכם לדון] והייתם יודעים לפתור בעיה זו: אמרו ליה [לו] קל וחומר פריכא הוא [שבור, מפוקפק] שהרי אפשר לסתרו מיד.

ג עוד שנינו: למחר מי שהיה פסחו טלה — תוחב לו סכין בצמרו ומי שהיה פסחו גדי תוחב לו סכין בין קרניו.

אורח ההלכה

הולכת סכין לפסח / ערב פסח שהצ' להיות בשבת ושכח אדם ולא הביא סכין למקדש מבעוד יום, מי שפסחו טלה — תוחבו בצמרו, ומי שפסחו גדי — תוחבו בין קרניו. ואח' שיש בזה מעין מלאכת מחמר, כיון שהוא כפאחר יד וכמקום מצוה — מותר. (רמב"ם, ספר קרבנות, הלכות קרבן פסח, פ"א ה"ט).

עיונים / ובירושלמי מסופר שהדיון היה באותה שבת עצמה כך שהיה צריך לדון לא בענינם של יחידים אלא ברוב העם שהיה שם.

אם אינו נביאים / ובתוספתא גורם: הניחו להם, רוח הקודש עליהם, אם אינו נביאים — בני נביאים הם.

קל וחומר אמר ופרכיה / בירושלמי מובא המעשה בנרסה אחרת ושם נס נאמר שאכן פרכו בני בתירה את ראיות הלל שמן ההיקש ומן הקל וחומר, באומרם, שיש הכולל בין פסח ותמיד, שתמיד יש לו קצבה (כנראה שיש להקריבו בכל יום ואין לרחותו. צ"ח) ופסח אין לו קצבה, ושתמיד הוא קרשי קרשים, ופסח הוא קרשים קלים.

מסורת הש"ס
 ג. ירושלמי שנת פ"ט ה"א.
 ז. סנהדרין פב, א. כמרכ"ר פ"כ. תנחומא בלק כ"א.
 ח. נדה יט, ב.

גרסות
 הנח להו לישראל אם אין נביאים הן בכת"י ובע"י: הניחו להו לישראל אם אינו נביאים.
 תוחבו בכת"י: תחבה.
 לא גמיריתו דאין אדם בכת"י: לא תוה גמיריתו ואין אדם.

מתני' אלו דברים בפסח דוחין את השבת: שחיטתו, וזריקת דמו, ומיחויו קרביו, והקטרת חלביו. אבל צלייתו והדחת קרביו – אינן דוחין את השבת. הרקבתו והבאאתו מחוץ לתחום, וחתוכת יבלתו – אין דוחין את השבת. רבי אליעזר אומר: דוחין.

MISHNA These are the matters related to the Paschal lamb that override Shabbat, when the eve of Passover occurs on Shabbat: Its slaughter,^B the sprinkling of its blood,^B the cleaning of its intestines^N and the burning of its fats on the altar, all of which are services that must be performed on Passover eve while it is still day. However, its roasting^B and the washing of its intestines, which need not be done by day, do not override Shabbat; rather, one waits until after Shabbat to perform these tasks. Carrying the Paschal lamb through a public domain does not override Shabbat. The Paschal offering consisted of either a lamb or a goat, sometimes quite young and unable to walk the entire way, so that it had to be carried on a person's shoulders. Similarly, bringing it from outside the Shabbat limit and cutting off its wart do not override Shabbat, as all these tasks could have been performed before Shabbat. A wart is considered a blemish that disqualifies the animal from being brought as an offering, but once the wart is removed, the animal is fit to be sacrificed on the altar. Rabbi Eliezer says: All of these procedures override Shabbat.^H

אמר רבי אליעזר: והלא דין הוא: מה אם שחיטה שהיא משום מלאכה – דוחה את השבת, אלו שהן משום שבות – לא ידחו את השבת? אמר ליה רבי יהושע: יום טוב יוכיח, שהתירו בו משום מלאכה ואסור בו משום שבות.

Rabbi Eliezer said: Could this not be derived through an *a fortiori* inference?^N If slaughter, which is ordinarily forbidden on Shabbat as a biblically prohibited labor, nonetheless overrides Shabbat when performed for the sake of the Paschal lamb, then these activities, namely carrying the animal, bringing it from outside the Shabbat limit, and the like, which are prohibited due to rabbinic decree,^N should they not override Shabbat? Rabbi Yehoshua said to him: The law governing a Festival proves otherwise, for the Torah permitted on it acts that are normally prohibited as labor, such as slaughtering, cooking, and baking, and yet it is forbidden to do on it acts that are prohibited due to rabbinic decree. Thus, we cannot derive policy with regard to rabbinic prohibitions from the rules that govern Torah laws.

NOTES

The cleaning of its intestines – מיחויו קרביו: It is explained in the Jerusalem Talmud that this was done so that people would not say that the sacrificial parts are brought from a filthy offering. Therefore, cleaning the intestines is listed among the activities performed for the sake of God rather than for those eating the sacrifice, since according to this interpretation, its purpose is for the glory of Heaven (*Meleket Shlomo*).

Could this not be derived through an a fortiori inference – והלא דין הוא: Tosafot explain that Rabbi Eliezer put forward this argument only according to the opinion of the Rabbis. He, himself, does not need this proof because he maintains that all activities that facilitate the performance of a commandment that overrides Shabbat may be performed on Shabbat, even if they violate primary categories of labor, and even if they could have been done before Shabbat. Therefore, Rabbi Eliezer's argument must be understood as follows: He himself

maintains that even a primary category of labor is permitted in preparation for the Paschal lamb. However, the Rabbis should at least permit activities that are generally prohibited by rabbinic decrees.

These activities, which are prohibited due to rabbinic decree – אלו שהן משום שבות: It is possible that the Rabbis, who disagree with Rabbi Eliezer, maintain that even these activities, which Rabbi Eliezer took for granted as rabbinically prohibited, are actually prohibited as primary categories of labor. For instance, carrying the animal falls into a primary category, because the Rabbis do not accept the opinion of ben Beteira that a living being carries itself. Bringing the animal from outside the Shabbat limit is a Torah prohibition, because the Rabbis agree with Rabbi Akiva that the law of Shabbat limits is a Torah law (Rambam's Commentary on the Mishna).

HALAKHA

Overriding Shabbat for the Paschal lamb – דחיית שבת: If the eve of Passover occurs on Shabbat, slaughtering the Paschal lamb, sprinkling its blood, cleaning its intestines, and burning its fats override the laws of Shabbat and are performed in the usual manner. However, roasting it and washing its intestines do not override Shabbat law. In

addition, carrying the animal and transporting it from outside the Shabbat limit do not override Shabbat law, although they are prohibited only by rabbinic decree. Using a utensil to remove a moist wart from the animal also does not override Shabbat. The *halakha* follows the opinion of Rabbi Yehoshua (Rambam *Sefer Korbanot, Hilkhot Korban Pesah* 1:18).

BACKGROUND

Its slaughter – שחיטתו:

Slaughter of the Paschal lamb

Sprinkling of its blood – זריקת דמו: The requirement to slaughter the Paschal lamb and sprinkle its blood must be performed on the eve of Passover and cannot be postponed, even when the eve of Passover falls on Shabbat.

Priests sprinkling the blood of the Paschal lambs

Roasting – צלייתו: The Paschal lamb may not be roasted on the eve of Passover if the eve of Passover falls on Shabbat.

Roasting of the Paschal lamb

This law was forgotten by the sons of Beteira – הַלְלִיָּהּ הַזֶּה: The question is asked in the Jerusalem Talmud: How could they have forgotten this *halakha*, seeing that Passover eve occurs on Shabbat at least once every twenty years, or as it says there, once every two sabbatical cycles? The answer is given that their forgetfulness was caused by heaven in order to allow Hillel's rise to prominence. The author of the *Terumat HaDeshen* suggests that in those times, when the month was sanctified based on the testimony of witnesses to the new moon, it would have been possible for Passover eve not to occur on Shabbat for many years. An alternate explanation is that the court that had served previously had been dominated by Sadducees and was not proficient in *halakha*. Still other commentaries assert that their question was not whether or not the Paschal lamb should be offered on Shabbat, but whether or not it was necessary to perform the biblically prohibited labors that the offering involved in an unusual manner, such as two people slaughtering together. In this way, the violation of Shabbat law on the Torah level would be avoided. Their concern was the possibility that the Sages had made a rabbinic decree prohibiting the violation of the primary categories of labor even for the purpose of the Paschal lamb (Rabbi Elazar Moshe Horowitz).

More than two hundred Paschal lambs – יוֹתֵר מִמֵּאתַיִם פְּסָחִים: Three versions of this statement are cited in the Jerusalem Talmud: The first reading is more than a hundred sacrifices, which includes only the daily offerings sacrificed on Shabbat. The second text is more than two hundred, indicating the daily offerings as well as the additional offerings of Shabbat. The third version, following the reading of the *Tosefta*, is more than three hundred, which also includes the additional offerings of Festivals and those of New Moons that occur on Shabbat.

GEMARA The Sages taught a *baraita* with regard to the basic *halakha* governing the eve of Passover that occurs on Shabbat: **This law was forgotten by the sons of Beteira,**^{NP} who were the leaders of their generation. **The fourteenth of Nisan once occurred on Shabbat, and they forgot and did not know whether the Paschal lamb overrides Shabbat or not. They said: Is there any person who knows whether the Paschal lamb overrides Shabbat or not? They said to them: There is a certain man in Jerusalem who came up from Babylonia, and Hillel^P the Babylonian is his name. At one point, he served the two most eminent scholars of the generation, Shemaya and Avtalyon, and he certainly knows whether the Paschal lamb overrides Shabbat or not. The sons of Beteira sent messengers and called for him. They said to him: Do you know whether the Paschal lamb overrides Shabbat or not? He said to them: Have we but one Paschal lamb during the year that overrides Shabbat? Do we not have many more than two hundred Paschal lambs,^N i.e., sacrifices, during the year that override Shabbat?**

גמ' תנו רבנן: הֲלָכָה זוֹ נִתְעַלְמָה מִבְּנֵי בֵּיתְרַיָּא. פְּעַם אַחַת חָל אֲרַבְעָה עָשָׂר לַהֲיוֹת בַּשַּׁבָּת, שָׁבְחוּ וְלֹא יָדְעוּ אִם פֶּסַח דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת אִם לֹא. אָמְרוּ: כִּלּוּם יֵשׁ אָדָם שְׂוִידֵעַ אִם פֶּסַח דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת אִם לֹא? אָמְרוּ לָהֶם: אָדָם אֶחָד יֵשׁ שְׁעָלָה מִבָּבֶל, וְהַלֵּל הַבָּבְלִי שְׁמוֹ, שְׂטִימֵשׁ שְׁנֵי גְדוּלֵי הַדּוֹר שְׂמַעְיָה וְאַבְטַלְיֹן וַיִּוֹדַע אִם פֶּסַח דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת אִם לֹא. שְׁלָחוּ וְקָרְאוּ לוֹ. אָמְרוּ לוֹ: כִּלּוּם אַתָּה יוֹדֵעַ אִם הַפֶּסַח דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת אִם לֹא? אָמַר לָהֶם: וְכִי פֶסַח אֶחָד יֵשׁ לָנוּ בַּשָּׁנָה שְׁדוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת? וְהֲלֹא הֲרִבָּה יוֹתֵר מִמֵּאתַיִם פְּסָחִים יֵשׁ לָנוּ בַּשָּׁנָה שְׁדוּחִין אֶת הַשַּׁבָּת.

אָמְרוּ לוֹ: מִנֵּן לָךְ? אָמַר לָהֶם: נֶאֱמַר "מוֹעֵדוֹ" בְּפֶסַח וְנֶאֱמַר "מוֹעֵדוֹ" בְּתַמִּיד. מֵה מוֹעֵדוֹ הָאֶמּוֹר בְּתַמִּיד – דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת, אִךְ מוֹעֵדוֹ הָאֶמּוֹר בְּפֶסַח – דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת.

They said to him: From where do you know this? He said to them: "Its appointed time" is stated with regard to the Paschal lamb and "its appointed time" is also stated with regard to the daily offering, for the verse says: "Command the children of Israel and say to them, My offering, the provision of My sacrifice made with fire, for a sweet savor to Me, shall you observe to offer Me at its appointed time" (Numbers 28:2). From here we learn that the daily offering is brought even on Shabbat. Thus, the daily morning and afternoon offerings are brought on more than fifty *Shabbatot* over the course of the year, and two sheep are offered every Shabbat as additional offerings, for a total of more than two hundred sacrifices a year that override Shabbat. **Just as the expression "its appointed time," which is stated with regard to the daily offering, indicates that it overrides Shabbat, so too "its appointed time," which is stated with regard to the Paschal lamb, indicates that it overrides Shabbat.**

PERSONALITIES

The sons of Beteira – בני ביתרַיָּה: The sons of Beteira were the heads of a well-known family that produced prominent individuals even several generations after the destruction of the Temple. The sons of Beteira appear to have had a unique standing in the spiritual leadership of the nation over the course of several generations, despite the fact that they may never have enjoyed the formal status of Nasi. Even after the destruction of the Temple, Rabban Yohanan ben Zakkai consulted with them before establishing an important *halakha*.

Hillel – הלֵּל: Hillel, referred to as the Elder due to his position in the Sanhedrin, was born in Babylonia and lived in Jerusalem during the time of King Herod and the Roman Emperor Augustus, about a hundred years before the destruction of the Second Temple. He and his colleague Shammai were the last of the *zugot*, the pairs of *tanna'im* who played a role in establishing the Mishna.

Although Hillel and Shammai established two distinct schools, Beit Hillel and Beit Shammai, and their disciples were involved in many controversies, Hillel and Shammai themselves disagreed only with regard to three or four cases. The real difference between them was one of character. Hillel was a calm and gentle individual who avoided conflict whenever possible, whereas Shammai was stern and uncompromising. When approached by a potential convert whom Shammai had rejected because he wished to learn the entire Torah on one leg, Hillel offered him the maxim: That which is hateful to you, do not do to your fellow. That is the whole Torah, and the rest is its interpretation; go and learn.

According to tradition, Hillel arrived in Eretz Yisrael to study at age forty in a state of poverty, but his perseverance brought him to the attention of Shemaya and Avtalyon, the heads of the academy, who welcomed him into the study hall. Ultimately, serving those scholars allowed him to settle questions whose solutions were unknown to others, and he was appointed head of the Sanhedrin.

The Gemara compares Hillel to Ezra the Scribe, crediting him with reestablishing Torah at a period in history when it was being

forgotten (*Sukka* 20a). His disciples were praised, as well. According to the Gemara, Hillel the Elder had eighty students: Thirty of them were worthy that the Divine Presence should rest upon them like Moses, thirty that the sun should stand still for them, as it did for Joshua the son of Nun, twenty were average, with the greatest among them Yonatan ben Uzziel and the least among them Rabban Yohanan ben Zakkai (*Sukka* 28a).

Burial cave of Hillel on Mount Meron

View of the burial cave of Hillel from inside

NOTES

A fortiori inference – קל וחומר: One of the fundamental principles of rabbinic exegesis, the a fortiori inference appears in all of the standard lists of exegetical rules. In essence, it is a rule of logical argumentation by means of which a comparison is drawn between two cases, one lenient and the other stringent. It asserts that if the halakha is stringent in a case where we are usually lenient, then it will certainly be stringent in a more serious case; likewise, if the halakha is lenient in a case where we are usually not lenient, it will certainly be lenient in a less serious case. A fortiori argumentation is already found in the Bible, and lists of biblical verses containing a fortiori arguments are found in the Talmud. This is one of the most commonly encountered exegetical principles since a fortiori inferences can be drawn even without support from tradition, as opposed to the verbal analogy, for example. Sometimes, the Sages referred to a fortiori inferences as logical argumentation [din].

What caused this to happen to you, that I should come up from Babylonia – מי גרם לכם שאעלה מבבל: Based on the wording of the Gemara, some commentaries posited that Hillel the Elder returned to Babylonia after having studied intensively with Shemaya and Avtalyon, and he happened to make a pilgrimage from Babylonia that Passover (Maharsha; Iyyei HaYam).

Forgot and did not bring a knife – סכין שכח ולא הביא: In the Jerusalem Talmud it states that this discussion took place on that very Shabbat, and that most of the people had forgotten to bring knives before Shabbat.

If they are not prophets – אם אין נביאים הן: The Tosefta reads: Leave it to them, for the Divine Spirit is upon them; if they are not prophets, they are the sons of prophets.

Verbal analogy – גזירה שוה: A fundamental talmudic principle of biblical interpretation, appearing in all standard lists of exegetical principles. If the same word or phrase appears in two places in the Torah, and a certain halakha is explicitly stated in one of these places, one may infer on the basis of a verbal analogy that the same halakha must apply in the other case as well. Consequently, the inferences drawn on the basis of verbal analogy rely on verbal identity, rather than on conceptual similarity. For example, the Torah states that those convicted of certain types of sorcery “shall surely be put to death; they shall stone them with stones; their blood shall be upon them” (Leviticus 20:27). Since this verse uses the expression: “Their blood shall be upon them,” when speaking of death by stoning, the Talmud infers by verbal analogy that in all cases where this expression is used, capital punishment is inflicted by stoning. Usually inferences can be drawn through verbal analogy only if the identical word or phrase appears in both of the verses being compared, although a verbal analogy may occasionally be drawn even if the words being compared are not identical, provided that their meanings are similar.

LANGUAGE

Rebuking them [mekanteran] – מקנטרן: Related to the Greek root κέντρον, kentron, meaning something sharp and stinging. The Hebrew-Aramaic root is derived from this word and means to sting with words.

ועוד, קל וחומר הוא: ומה תמיד שאין ענוש ברת דוחה את השבת, פסח שענוש ברת – אינו דין שדוחה את השבת.

מיד הושיבוהו בראש ומינוהו נשיא עליהם, והיה דורש כל היום כולו בהלכות הפסח. התחיל מקנטרן בדברים, אמר להן: מי גרם לכם שאעלה מבבל ואהיה נשיא עליכם – עצלות שהיתה בכם, שלא שמשתם שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון.

אמרו לו: רבי, שכח ולא הביא סכין מערב שבת מהו? אמר להן: הלכה זו שמעתי ושכחתי. אלא הנח להן לישראל אם אין נביאים הן – בני נביאים הן.

למחר, מי שפסחו טלה – תוחבו בצמרו, מי שפסחו גדי – תוחבו בין קרניו. ראה מעשה ונובר הלכה, ואמר: כך מקובלני מפני שמעיה ואבטליון.

אמר מר: נאמר מועדו בפסח ונאמר מועדו בתמיד, מה מועדו האמור בתמיד דוחה את השבת – אף מועדו האמור בפסח דוחה שבת. ותמיד גופיה מנלן דדחי שבת? אילימא משום דכתיב ביה במועדו – פסח נמי הא כתיב ביה מועדו.

אלא מועדו לא משמע ליה, הכא נמי: מועדו לא משמע ליה. אלא אמר קרא: “עולת שבת בשבתו על עולת התמיד” מכלל [עולה] דתמיד קרבה בשבת.

And furthermore, it is an a fortiori inference:^N If the daily offering, the neglect of which is not punishable by karet, overrides Shabbat, is it not right that the Paschal lamb, the neglect of which is punishable by karet, should override Shabbat?

After Hillel brought these proofs, they immediately seated him at the head and appointed him Nasi over them, and he expounded the laws of Passover that entire day. In the course of his teaching, he began rebuking them [mekanteran]^L them with words. He said to them: What caused this to happen to you, that I should come up from Babylonia^N and become Nasi over you? It was the laziness in you that you did not serve the two most eminent scholars of the generation living in Eretz Yisrael, Shemaya and Avtalyon.

They said to Hillel: Our teacher, if one forgot and did not bring a knife^N on the eve of Shabbat and cannot slaughter his Paschal lamb, what is the law? Since he could have brought the knife before Shabbat, he cannot bring it on Shabbat; but what should he do in this situation? He said to them: I once heard this halakha from my teachers but I have forgotten it. But leave it to the Jewish people; if they are not prophets^N to whom God has revealed His secrets, they are the sons of prophets, and will certainly do the right thing on their own.

The next day, on Shabbat that was the eve of Passover, one whose Paschal offering was a lamb took the knife and stuck it in its wool; and one whose Paschal offering was a goat, which does not have wool, stuck it between its horns. Hillel saw the incident and remembered the halakha that he had once learned and said: This is the tradition I received from the mouths of Shemaya and Avtalyon, meaning that this is in fact the proper course of action.^H This concludes the text of the baraita and the Gemara will begin to elucidate it.

The Master said above: “Its appointed time” is stated with regard to the Paschal lamb and “its appointed time” is stated with regard to the daily offering. Just as “its appointed time,” which is stated with regard to the daily offering, indicates that it overrides Shabbat, so too “its appointed time,” which is stated with regard to the Paschal lamb, indicates that it overrides Shabbat. And from where do we derive that the daily offering itself overrides Shabbat? If we say because “in its appointed time” is written in its regard, “in its appointed time” is also written with regard to the Paschal lamb. Were it possible to derive from this expression that the sacrifice is offered even on Shabbat, it would not be necessary to derive the law governing the Paschal lamb from a verbal analogy^N between the daily offering and the Paschal lamb.

Rather, you must conclude that the expression “its appointed time,” which is stated with regard to the Paschal lamb, does not indicate to Hillel that the Torah was so particular about the timing of the Paschal lamb that its slaughter overrides Shabbat. Here too, with regard to the daily offering, you must say that “its appointed time” does not indicate to him that it is brought on Shabbat, and so this expression is not the source of this law. Rather, the law is derived from the verse that states: “The burnt-offering of Shabbat on its Shabbat, beside the continual burnt-offering and its libation” (Numbers 28:10), from which it may be inferred that the daily burnt-offering is brought even on Shabbat.

HALAKHA

הולכת סכין לפסח: This applies if, on the eve of Passover that occurs on Shabbat, one had forgotten to bring a knife to the Temple before Shabbat. If his sacrifice is a lamb, he should stick the knife in its wool; and if his sacrifice is a goat, he should stick

the knife between its horns. Although this involves a violation of the prohibition to drive a laden animal on Shabbat, since it is being done in an unusual fashion for the purpose of a mitzva, it is permitted (Rambam Sefer Korbanot, Hilkhot Korban Pesah 1:19).